A1 Topaic 3

05 Cúrsaí Teaghlaigh - Cuid Dó

Labhairt

2

05 Cúrsaí Teaghlaigh

- **Le múineadh:**
- Eolas a lorg agus a thabhairt faoi do theaghlach.

3

Bileog
Cúrsaí Teaghlaigh - An Teaghlach

4

©GaeilgegoDeo 2023

An Teaghlach

- Féach ar phictiúr 1: *Muintir Uí Mhurchú.*

- *Tusa Pól.*
  - *An bhfuil tú pósta? (Tá.)*
  - *Cé hí do bhean chéile? (Úna.)*
  - *An bhfuil páistí agat? (Tá.)*
  - *Cé mhéad páiste atá agat?*
  (Beirt agus táimid ag súil le páiste eile.)

5

An Teaghlach

- Pictiúr 1: *Muintir Uí Mhurchú.*

- *Tusa Úna.*
  - *An bhfuil tú pósta?*
  - *Cé hé d'fhear céile?*
  - *An bhfuil páistí agat?*
  - *Cé mhéad páiste atá agat?*

6

An Teaghlach

- Pictiúr 2:

- *Tusa David.*
  - *An bhfuil tú pósta?*
  - *Cé hé d'athair?*
  - *An bhfuil deirfiúr agat?*
  - *Cé hé do dhearthair?*

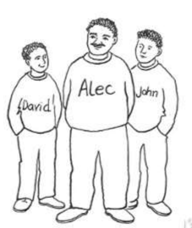

7

©GaeilgegoDeo 2023

An Teaghlach

- Pictiúr 3:
- *Tusa Trish.*
  - *An bhfuil tú pósta?*
  - *Cé hé d'fhear céile?*
  - *An bhfuil iníon agat?*
  - *Cé mhéad mac atá agat?*

8

An Teaghlach

- Pictiúr 4:
- *Tusa Maria.*
  - *An bhfuil tú pósta?*
  - *An bhfuil páistí agat?*
  - *Cé hí d'iníon?*
  - *Cé hé do mhac?*

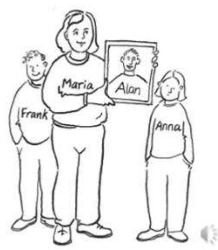

9

An Teaghlach

- Féach ar phictiúr 2:
- Pioc ball den theaghlach agus cum ceithre cheist díreach cosúil leis na cinn atá déanta ar phictiúr 1.
- *Tusa . . . . . .*
  1. *An . . . . . . ?*
  2. *Cé . . . . . . ?*
  3. *An . . . . . . ?*
  4. *Cé . . . . . . ?*

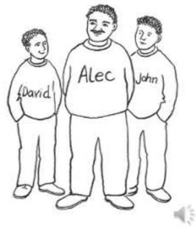

10

An Teaghlach

- Lean ar aghaidh le pictiúr 3.
- Pioc ball den theaghlach agus cum ceithre cheist cosúil leis na cinn atá déanta agat cheana.
- *Tusa . . . . . .*
  1. *An . . . . . . ?*
  2. *Cé . . . . . . ?*
  3. *An . . . . . . ?*
  4. *Cé . . . . . . ?*

11

An Teaghlach

- Anois féach ar phictiúr 4.
- Pioc ball den theaghlach agus cum ceithre cheist cosúil leis na cinn atá déanta agat cheana.
- *Tusa . . . . . .*
  1. *An . . . . . . ?*
  2. *Cé . . . . . . ?*
  3. *An . . . . . . ?*
  4. *Cé . . . . . . ?*

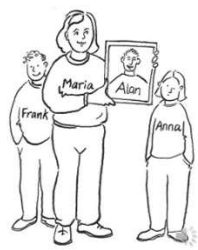

12

Ceisteanna faoi stádas pósta agus faoi pháistí

- Beidh sibh ag déanamh cleachtadh ceisteanna a cur ar dhuine ar ball beag faoi stádas pósta agus faoi pháistí.
- **Ní gá daoibh an fhírinne a insint mura mian libh.**
- Éis leis an comhrá beag seo a leanas.

13

©GaeilgegoDeo 2023

Ceisteanna faoi stádas pósta agus faoi pháistí

- Foghlaimeoir: *An bhfuil tú pósta?*
- Múinteoir: *Tá. An bhfuil tusa pósta?*
- Foghlaimeoir: *Níl. Tá mé singil. An bhfuil páistí agat?*
- Múinteoir: *Níl páistí ar bith againn. An bhfuil páistí agat féin?*
- Foghlaimeoir: *Níl.*

14

Ceisteanna faoi stádas pósta agus faoi pháistí.

- Éist arís.
- Cad a thugann tú faoi deara?
- Tá difear idir ceist an fhoghlaimeora agus ceist an mhúinteora.

15

Ceisteanna faoi stádas pósta agus pháistí

- Foghlaimeoir: *An bhfuil tú pósta?*
- Múinteoir: *Tá. An bhfuil* ***tusa*** *pósta?*
- Foghlaimeoir: *Níl. Tá mé singil. An bhfuil páistí agat?*
- Múinteoir: *Níl páistí ar bith againn. An bhfuil páistí* ***agat féin****?*
- Foghlaimeoir: *Níl.*

16

©GaeilgegoDeo 2023

Ceisteanna faoi stádas pósta agus pháistí

- Úsáideann an múinteoir an fhoirm threise den fhorainm/fhorainm réamhfhoclach mar go bhfuil sé nó sí ag cur na ceiste céanna ar ais ar an bhfoghlaimeoir.

- Cén bealach a ndéantar é seo i mBéarla?
- (béim ar 'you' *And do **you** have children?)*

17

Inis dom faoi do theaghlach

- **An bhfuil tú (féin) pósta?**
- **An bhfuil páistí agat (féin)?**
- **Cé mhéad páiste atá agat (féin)?**
- **Cé mhéad deartháir atá agat (féin)?**
- **Cé mhéad deirfiúr atá agat (féin)?**

18

Bileog

Cúrsaí Teaghlaigh-Faigh duine le…

Faigh duine le…	Ainm an duine	Baill eile den chlann
beirt iníonacha		
iníon amháin		
triúr deirfiúracha		
deartháir amháin		
ceathrar iníonacha		
triúr iníonacha		
ceathrar mac		
beirt pháistí		
beirt deirfiúracha		

19

©GaeilgegoDeo 2023

Cluiche - Faigh duine le…

- Léigh an bileog **Faigh duine le...** go cúramach
- Beidh ort na bearnaí ar an ngreille a líonadh isteach trí cheisteanna a chur ar na daoine sa bhileog.

20

Cluiche - Faigh duine le…

- Cad iad na ceisteanna a bheidh de dhíth ort chun an tasc a chur i gcrích?
- *An bhfuil X agat?*
- Tóg tamall agus scríobh síos na ceisteanna a bheith de dhíth ort.
- Ansin déan cleachtadh iad a léamh amach os ard.

21

Cluiche - Faigh duine le…

- **beirt iníonacha**
  - An bhfuil iníon agat?
  - Cé mhéad iníon atá agat?
- **iníon amháin**
  - An bhfuil iníon agat?
  - Cé mhéad iníon atá agat?
- **triúr deirfiúracha**
  - An bhfuil deirfiúr agat?
  - Cé mhéad deirfiúr atá agat?

22

©GaeilgegoDeo 2023

Cluiche - Faigh duine le…

- **dearthair amháin**
  - An bhfuil deartháir agat?
  - Cé mhéad deartháir atá agat?
- **ceathrar iníonacha**
  - An bhfuil iníon agat?
  - Cé mhéad iníon atá agat?
- **triúr iníonacha**
  - An bhfuil iníon agat?
  - Cé mhéad iníon atá agat?

23

Cluiche - Faigh duine le…

- **ceathrar mac**
  - An bhfuil mac agat?
  - Cé mhéad mac atá agat?
- **beirt pháistí**
  - An bhfuil páistí agat?
  - Cé mhéad páiste atá agat?
- **beirt deirfiúracha**
  - An bhfuil deirfiúr agat?
  - Cé mhéad deirfiúr atá agat?

24

Cluiche - Faigh duine le…

- Anois éist lena daoine eagsúla ag dénamh cur síos ar a gclann/dteaghlaigh agus líon an gréille isteach leis an eolas a gcloiseann tú.

25

©GaeilgegoDeo 2023

A Liam Ó Riain

Is mise Liam Ó Riain. Táim pósta le Máire. Tá triúr páistí againn, beirt iníonacha agus mac amháin.

26

B Cillian Mac Diarmada

Cillian is ainm dom. Tá seisear i mo theaghlach. Tá beirt deirfiúracha agus deartháir amháin agam.

27

C Síle Ní Chatháin

Síle Ní Chatháin an t-ainm atá ormsa. Tá triúr páistí againn, beirt mhac agus iníon amháin.

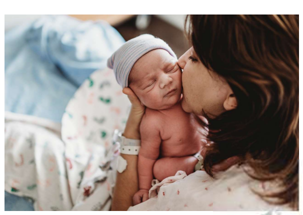

28

©GaeilgegoDeo 2023

D **Siobhán Ní Ghráda**

Is mise Siobhán Ní Ghráda. Tá ceathrar sa teaghlach againn. Tá triúr deirfiúracha agam.

29

E **Niall Ó Catháin**

Mise Niall. Is í Aoife mo bhean chéile. Tá beirt pháistí againn, iníon amháin agus mac amháin.

30

F **Eimear Nic Diarmada**

Eimear is ainm dom. Tá ceathrar sa teaghlach againn. Tá dearthár amháin agam.

31

©GaeilgegoDeo 2023

G Seán Ó Briain

Is mise Seán Ó Briain. Tá ceathrar páistí agam, ceathrar mac!

32

H Máire Ní Bhriain

Is mise Máire Ní Bhriain. Táim pósta le Dónal. Tá ceathrar páistí againne, triúr iníonacha agus mac amháin.

33

I Áine Ní Riain

Is mise Áine. Tá cúigear páistí agam, ceathrar iníonacha agus mac amháin.

34

©GaeilgegoDeo 2023

Faigh duine le…	Ainm an duine	Baill eile den chlann
beirt iníonacha	Liam Ó Riain	Máire a bhean chéile agus mac amháin
iníon amháin	Síle Ní Chatháin	beirt mhac
triúr deirfiúracha	Siobhán Ní Ghráda	
deartháir amháin	Eimear Nic Diarmada	ceathrar sa teaghlach
ceathrar iníonacha	Áine Ní Riain	mac amháin
triúr iníonacha	Máire Ní Bhriain	Dónal a fear céile agus mac amháin
ceathrar mac	Seán Ó Briain	
beirt pháistí	Niall Ó Catháin	Aoife a bhean chéile, iníon amháin agus mac amháin
beirt deirfiúracha	Cillian Mac Diarmada	deartháir amháin, athair agus a mháthair

35

Cluiche - Faigh duine le…

- Ar thug sibh aon rud faoi deara faoi ainmneacha na ndaoine sa ghníomhaíocht **Cluiche - Faigh duine le . .** ?
- Cad iad an nithe a thug sibh faoi deara?
- Tagann sloinnte difriúla chun cinn san aonad seo, go háirithe sa ghníomhaíocht **Cúrsaí Teaghlaigh - Cluiche Faigh duine le . .**

36

Sloinnte

- **Liam Ó Riain**
- **Áine Ní Riain**
- **Síle Ní Chatháin**
- **Niall Ó Catháin**
- **Seán Ó Briain**
- **Máire Ní Bhriain**
- **Cillian Mac Diarmada**
- **Eimear Nic Diarmada**

37

©GaeilgegoDeo 2023

Sloinnte

- **Liam Ó Riain**
- **Áine Ní Riain**
- **Síle Ní Chatháin**
- **Niall Ó Catháin**
- **Seán Ó Briain**
- **Máire Ní Bhriain**
- **Cillian Mac Diarmada**
- **Eimear Nic Diarmada**

- An bhfuil aon difríochtaí idir na sloinnte thuas?
- Cad iad na difríochtaí a thugann tú faoi deara?

38

Sloinnte

- **Mac** – *son*
- **Ó** – *grandson*
- Tar éis tamaill bhí baint ag **Mac** agus **Ó** le haon ghaol fireann.
- Eascair na sloinnte as ainmneacha baiste ar dtús, **Brian – Ó Briain**.
- Ní bhaintear mórán úsáide as ainmneacha ban.
- When anglicised, the name can remain **O'** or **Mac**, regardless of gender.

39

- There are distinct prefixes for women's surnames.
- These female prefeixes vary in form according to whether a woman is married or single.
- Tagann **Nic** as **Mac** agus **Ní** as **Ó**.
  - **Nic** – *daughter*
  - **Ní** – *granddaughter*
- If a woman marries, she may choose to take her husband's surname.
- The married forms are based on the male forms.
- In this case, **Ó** is replaced by **Bean Uí** ("wife of descendant of") and Mac is replaced by **Bean Mhic** ("wife of the son of").

40

©GaeilgegoDeo 2023

- Here are some examples:

Man's Surname	Women's surname	
	Maiden Name	*Married Name*
Ó Dónaill	Ní Dhónaill	Uí Dhonaill
Ó Ceallaigh	Ní Cheallaigh	Uí Cheallaigh
Ó Sé	Ní Shé	Uí Shé
Mac Mathúna	Nic Mhathúna	Mhic Mhathúna
Mac Gearailt	Nic Gearailt	Mhic Gearailt

- Irish Times - A dozen things you might not know about Irish names

41

Sloinnte

- Tá sloinnte áirithe níos coitianta i gcontaetha nó ceantair áirithe in Éirinn.
- Mar shampla:
- Tá an sloinne Ó Briain an-choitianta i gCo. an Chláir agus i gCo. Luimnigh mar ba as Cill Dá Lua i gCo. an Chláir é Brian Bóramha, Rí na hÉireann.

42

Sloinnte

- Tá an t-ainm Ó Máille an-choitianta i gCo. na Gaillimhe agus i gCo. Mhaigh Eo.
- Ba as an gceantar seo Gráinne Mhaol agus a muintir.
- Ba theaghlach tábhachtach cumhachtach iad san am atá thart a rinne a ndícheall an ceantar a chosaint nuair a bhí sé faoi bhagairt.

43

Sloinnte

- Ba fhoghlaí mara í Gráinne agus bhuail sí le Banríon na Breataine fiú chun saoirse a bhaint amach dá muintir agus dá ceantar.

- Féach ar an léarscáil ó
- Ireland 2016. "Surnames." *2016 Family HIstory*, Irish Genealogy.ie, www.irishgenealogy.ie/en/2016-family-history/modules-courses/surnames. Accessed 9 June 2023. Map.

44

45

Sloinnte

- Tiocfaidh an t-ábhar seo chun cinn arís níos déanaí sa chúrsa.

- An dtarlaíonn an leithéid de nósanna i bhúr dtíortha féin nó an mbaineann a leithéid de nósanna le bhur dteangacha féin?

46

©GaeilgegoDeo 2023

05 Cúrsaí Teaghlaigh

- **Le múineadh:**
- Eolas a lorg agus a thabhairt faoi do theaghlach.

47

©GaeilgegoDeo 2023